

INNOVATIVE METHODS OF FORMING OF THE PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE SPECIALISTS-AGRARIANS

O.I. Piddubtseva

Abstract. The article analyzes modern theoretical and practical works, in which the concept of "professional mobility" is considered. The main types of professional mobility are named are vertical and horizontal. Innovative methods of forming of the professional mobility of future specialists-agrarians for classes in the discipline "German (for professional purposes)" are considered. Innovative methods such as case study, microphone, project method are investigated in detail.

Keywords: professional mobility, innovative methods, case study, microphone, method of projects, specialist-agrarian.

УДК 378.004

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ФАСИЛІТАЦІЇ У КОМАНДИРІВ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ

О.С. ПРЕДИТКЕВИЧ, аспірант кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

Хмельницький національний університет

E-mail: i_req853@ukr.net

Анотація. Обґрунтовано теоретичні основи педагогічної фасилітації командирів військових підрозділів. Встановлено, що основу педагогічної фасилітації утворює перетворювальний і збагачувальний обмін між взаємодіючими сторонами з їх когнітивними, волевими, емоційно-чуттєвими, ціннісними, духовно-моральними потенціалами, практичним досвідом і відносинами. Виділено когнітивні, волеві, емоційно-чуттєві, поведінкові, аксіологічні, духовно-моральні феномени, які відображають феноменологію особистісного становлення і самозмін військовослужбовців, а також дозволяють визначити цілі педагогічної фасилітації керівного складу.

Ключові слова: педагогічна фасилітація, командири військових підрозділів, керівний склад, феномени, особистісне становлення, практичний досвід.

Постановка проблеми. Удосконалення і розробка державних освітніх стандартів нового покоління, що відбувається в Україні, потребує активного впровадження інноваційних технологій в освітній процес, які б сприяли практико-орієнтованому характеру військово-професійної підготовки командирів військових підрозділів Збройних сил України, посиленню ролі їх самостійної роботи з вирішення службових завдань, що імітують бойові умови і соціально-професійні проблеми. Тому головним орієнтиром у військовій освіті має бути підготовка компетентного військового фахівця, здатного використовувати бойові можливості озброєння та техніки, загальновійськових частин і підрозділів, зміцнювати військову дисципліну і правопорядок, згуртувати особовий склад, зберігати недоторканність і цілісність держави [1, с. 10].

Високоєфективна система післядипломної освіти командирів військових підрозділів є одним із основних чинників стійкого зростання і розвитку економіки та суспільства будь-якої держави, у тому числі України. Інтеграція України у світовий освітній простір, зміна парадигми освіти і формування її нової національної моделі актуалізує питання якості підвищення кваліфікації командного складу Збройних сил України, військових фахівців з інноваційним типом мислення, розвиненою світоглядною культурою і полікультурною свідомістю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічної діяльності фахівців висвітлена у наукових доробках видатних вітчизняних науковців (Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, В. Кан-Калік, Н. Кузьміна, А. Макаренко, А. Маркова, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, К. Ушинський, В. Шаталов) і зарубіжних учених (Б. Блум, Д. Дьюї, А. Комбс, Я. Коменський, К. Роджерс, Л. Шульман та інші).

Сучасна психолого-педагогічна наука має значну кількість досліджень, присвячених не тільки розкриттю різноманітних аспектів професійної діяльності педагогічних фахівців, але й питанню їх підготовки у вищих навчальних закладах (О. Абдулліна, Є. Барбіна, І. Бех, І. Богданова,

А. Богуш, В. Гриньова, Т. Жаровцева, І. Зязюн, І. Зимня, В. Золотухіна, В. Ісаєв, Е. Карпова, Н. Кічук, М. Князян, Л. Кондрашова, З. Курлянд, В. Ликова, А. Линенко, Н. Ничкало, О. Цокур, Р. Хмельюк та інші). Водночас недостатньо дослідженим, на нашу думку, залишається питання формування готовності командирів військових підрозділів до педагогічної фасилітації, як одного з механізмів гуманізації навчально-виховного процесу.

Мета статті – обґрунтувати умови формування педагогічної фасилітації у командирів військових підрозділів в системі післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз практики діяльності військових підрозділів Збройних сил України показує, що поряд із значною кількістю військових фахівців, які досягли високих і стійких результатів у бойовій та гуманітарній підготовці, є й такі офіцери, які не мають достатнього рівня професійної майстерності, допускають прорахунки у навчанні й вихованні особового складу. Спостереження за діяльністю таких командирів військових підрозділів показує, що важливою причиною їх невдалої діяльності є низький рівень професійної підготовки, невміння правильно та педагогічно цілеспрямовано готувати особовий склад до виконання службових завдань. Організаторська роль командування, штабів, інших органів управління недостатньо підкріплювалася практичною діяльністю, робота офіцерів управлінь різних рівнів у навчальних центрах носить неплановий, безсистемний характер, відсутня єдина методика організації і керівництва навчально-виховним процесом [2, с. 72–73].

Сьогодні суспільство з низки обставин (економічних, фінансових, соціальних, кадрових та ін.) зіткнулося з абсолютно новою ситуацією в освіті. Виникла необхідність зміни умов, форм і механізмів навчання, особливо у професійній сфері. З цієї точки зору стає цікавим відкрите в педагогіці і психології явище фасилітації (від англ. to facilitate – полегшувати, сприяти, сприяти, створювати сприятливі умови) [3, с. 239]. Тому пошук нових шляхів оптимізації процесу професійного зростання командирів військових підрозділів націлює на використання можливостей педагогічної фасилітації.

Актуальність вивчення можливостей педагогічної фасилітації у системі післядипломної освіти командирів військових підрозділів зумовлена необхідністю активізації діяльності науково-педагогічних працівників і навчально-професійної діяльності командирів військових підрозділів в умовах післядипломної освіти. У даному випадку центральною ланкою післядипломної освіти є формування і розвиток особистості. При цьому, значимо не так формування певних властивостей, якостей, пізнавальних процесів, знань, умінь і навичок, скільки розвиток прагнення і здатності до самостійності, саморозвитку і самореалізації особистості.

Формування особистості командирів військових підрозділів – це розвиток стійкої системи соціально значущих рис, що характеризують його як представника керівного складу – захисника Вітчизни, військового професіонала, здатного здійснювати бойову, техніко-експлуатаційну, адміністративно-управлінську та виховну діяльність. Аналіз наукової літератури показує, що професійне становлення може бути представлено двома способами: за схемою процесу (як тимчасова послідовність ступенів, періодів, стадій) і за структурою діяльності (як сукупність способів і засобів, де їх послідовність має не тимчасову, а цільову функцію). На наш погляд, проблему професійного становлення командирів військових підрозділів доцільно одночасно розглядати з точки зору тимчасової і цільової функції, в їх взаємозв'язку.

У вітчизняній педагогіці термін «фасилітація» (Є. Борисенко, Є. Врублевська, О. Галіцан, Р. Дімухаметов, Л. Кулікова, Л. Тімоніна та ін.) передбачає посилення продуктивності освіти і розвиток суб'єктів професійно-педагогічного процесу за рахунок особливого стилю спілкування і особистісних якостей науково-педагогічних працівників. Тому, формування педагогічної фасилітації у командирів військових підрозділів має бути спрямоване на формування творчого фахівця, який володіє власним суверенітетом, а також спроможного до неперервного зростання і самовдосконалення. У педагогічній науці напрацьовано значний матеріал, що дає підставу обґрунтувати нашу точку зору.

Дослідження О. Федотової дають можливість розглянути фасилітативне спілкування як вид педагогічної взаємодії – соціально обумовленого й особистісно значимого способу реалізації міжособистісних і діяльнісних відносин суб'єкта навчання і науково-педагогічних працівників. В процесі такої взаємодії за визначених умов відбувається усвідомлений, інтенсивний і продуктивний саморозвиток командирів військових підрозділів, під час якого їх відносини покращуються [4].

Педагогічна фасилітація має чітко виражену змістовну сторону, що становить своєрід-

ну «живу тканину» і визначає характер її впливу на особистісний саморозвиток командирів військових підрозділів. Основу такого змісту утворює перетворювальний і збагачувальний обмін між взаємодіючими сторонами з їх когнітивними, вольовими, емоційно-чуттєвими, ціннісними, духовно-моральними потенціалами, практичним досвідом і відносинами. Внаслідок цього відбувається реальне розширення та якісні перетворення внутрішніх потенціалів і практичного досвіду кожної зі сторін, які впливають на стан їх спільності, характер взаємовідносин, і активізують взаємне особистісне зростання.

Такий обмін забезпечує саморозвиток особистості науково-педагогічних працівників і командирів військових підрозділів, що відбувається як процес особистісних змін через специфічні феномени й ефекти, і виникає під час безпосереднього контакту сторін, унаслідок чого з'являються епіфеномени особистісних самозмін.

Виділимо декілька груп таких феноменів: когнітивні, вольові, емоційно-чуттєві, поведінкові, аксіологічні, духовно-моральні. До групи когнітивних феноменів, що обумовлюють вплив педагогічної фасилітації на особистісне зростання його суб'єктів, відноситься взаємне розширення «поля інформованості» суб'єктів спілкування, розвиток ступеня освідомлення і розуміння конкретних явищ і процесів, які є джерелом активізації інтелектуальної сфери командирів військових підрозділів.

Задіяність (залученість) вольових феноменів у процесі фасилітативного спілкування визначається через прояв умінь саморегуляції, самоналаштування, розвиток гідності у висловлюваннях, наявність власної точки зору, позиції тощо. Все це дозволяє збагатити і закріпити єдиний змістовий простір життєдіяльності науково-педагогічних працівників і командирів військових підрозділів й обумовлює їх подальше зближення, що, в цілому, збільшує можливості впливу на взаємопов'язане особистісне зростання.

Значний вплив на взаємний особистісний ріст і саморозвиток командирів військових підрозділів має група емоційно-чуттєвих феноменів, що включають емпатію, яка проявляється в почуттях співпереживання, співчуття, співучасті; ефект «синхронних переживань», що сприяє взаєморозумінню, прийняттю тої чи іншої ідеї, тонкості і глибини проникнення в переживання, ціннісно-змістову сферу суб'єктів спілкування.

Нами також виділено групу поведінкових феноменів педагогічної фасилітації до яких відноситься співробітництво, сприяння, допомога і взаємодопомога. Їх реалізація, яка забезпечує успіх та особистісну продуктивність, дозволяє закріпити віру у свої можливості, досягнути повноцінної самореалізації командирів військових підрозділів, сприяє трансформації результатів взаємного впливу науково-педагогічних працівників і суб'єктів навчання, забезпечуючи особистісне зростання.

Група аксіологічних феноменів проявляється через орієнтацію у спілкуванні на особистість, коректність і взаємоповагу, уважність і визначене піклування відносно висловлювань і почуттів партнерів. Пріоритетною формою спілкування є глибинний, особистісно-центрований діалог, що передбачає спрямованість індивідів один до одного, проникаючи в аксіосферу особистості. Задіяність цих феноменів в системі післядипломної освіти забезпечує перехід керівного складу на більш високий рівень процесу спілкування і саморозвитку його учасників.

Виявлена на основі аналізу філософсько-психологічних джерел (В. Мерлін) взаємозалежність фасилітативного спілкування і духовно-моральних проявів особистості дозволяє виділити групу духовно-моральних феноменів командирів військових підрозділів, до яких відносимо гуманітаризацію свідомості, прилучення до метацінностей (добро, істина, справедливість тощо), актуалізацію метапотреб (безкорисливе пізнання, неогоїстичні почуття), виникнення необхідності в метапереживаннях (вищі переживання творчості, пізнання, радості буття), і, як наслідок, активізацію метапроцесів – самоактуалізації, самостворення, самобудівництва.

Суть розглядуваних вище феноменів відображає феноменологію особистісного становлення і самозмін суб'єктів навчання, а також дозволяє визначити цілі педагогічної фасилітації командирів військових підрозділів, які орієнтовані на пробудження й актуалізацію процесів їх саморозвитку. У зв'язку з цим, виправданим і методологічно необхідним є уточнення поняття «фасилітація» як «актуалізуючої фасилітації», що з однієї сторони вирішує проблему термінологічного дублювання, а з іншої – розставляє необхідні і цілеспрямовані акценти кон-

тексту даного дослідження [5, с. 58].

Аналіз наукової літератури [6, с. 42], набутий досвід дозволив сформулювати концептуальні положення щодо формування готовності командирів військових підрозділів до педагогічної фасилітації: професійне становлення майбутніх офіцерів-прикордонників відбувається в процесі навчання особистості, освоєння професії і виконання професійної діяльності; процес професійного становлення військових фахівців індивідуально своєрідний, неповторний, проте в ньому можна виділити якісні особливості і закономірності; професійна діяльність дозволяє військовослужбовцям реалізувати себе, надає їм можливості для самоактуалізації (самореалізації); індивідуальна траєкторія професійного життя офіцера визначається нормативними та ненормативними подіями, випадковими обставинами, а також його ірраціональними потягами.

Фасилітація змінює роль командира військового підрозділу з керівника на лідера нового типу, здатного створити команду для досягнення спільної мети. Такий лідер може використовувати колективний потенціал, який перевищує суму індивідуальних здібностей особового складу, робить акцент на партнерстві та співробітництві. Командир військового підрозділу має бути фасилітатором: він не навчає, а спрямовує особовий склад у необхідне русло. Але це не означає маніпулятивності для особистої безпеки керівного складу. Фасилітативну функцію командир військового підрозділу реалізує шляхом: знання особливостей особового складу; уміння побудувати роботу з військовослужбовцями та управляти ними під час несення служби; швидкого завоювання довіри, лідерських позицій серед особового складу; уміння допомогти розкомплектуватися, встановити партнерські відносини, розвинути навички взаємодії, конструктивного спілкування, урегульовувати конфлікти; аналітичної діяльності, уміння застосовувати різні технології аналізу, робити відповідні узагальнення та висновки; чіткого усвідомлення цілей та бажаних результатів діяльності особового складу; збереження ентузіазму, почуття гумору, інтуїтивного відчуття, щирого ставлення до військовослужбовців; уміння ставити особовий склад у ситуації необхідності самостійно приймати рішення, визначати методи та зміст діяльності; уміння заохочувати та морально підтримувати навіть незначні успіхи особового складу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Специфіка професійної діяльності командира військового підрозділу, як фасилітатора, невід'ємно пов'язана зі сформованістю емпатійності, фасилітативності, рефлексивності як якостей його особистості, які за наявності спрямованості на педагогічну діяльність перетворюються в професійно-значущі якості. Крім того, використання керівним складом педагогічної фасилітації передбачає наявність усталених настанов на цей вид діяльності, які забезпечують безумовне позитивне прийняття того, хто навчається, емпатійне, щире та відкрите ставлення до нього. Ефективність педагогічної фасилітації командирів військових підрозділів Збройних сил України забезпечується усвідомленням специфіки та складності педагогічного спілкування, сформованістю комунікативних, діалогічних, гуманістичних, рефлексивних умінь, що дозволяють створювати атмосферу, яка стимулює керівний склад до засвоєння нових знань, сприяє його творчому розвитку та особистісному зростанню.

Перспективою подальших розвідок є у розробка технології формування педагогічної фасилітації командирів військових підрозділів під час підвищення кваліфікації вищого військового навчального закладі.

Список використаних джерел

1. Повсякденна діяльність командира підрозділу : навч. посіб. / В. М. Петренко, М. М. Ляпа, В. Є. Житник та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – 450 с.
2. Управління повсякденною діяльністю підрозділів в мирний час: підручник / В. О. Колесніков, В. О. Мазуренко, В. М. Петренко. – Суми: Видавництво «Слобожанщина», 2001. – 483 с.
3. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учебное пособие [для студентов] Э. Ф. Зеер. – [4-е изд., перераб., дополн.]. – М. : Академический проект ; Фонд «Мир», 2006. – 336 с.
4. Федотова Е. Л. Педагогическое взаимодействие как фактор личностного саморазвития учащихся и учителя : дисс. д-ра. пед. наук : 13.00.08 / Федотова Елена Леонидовна. – Иркутск, 1998. – 387 с.

5. Куликова Л. Н. Проблемы саморазвития личности / Л. Н. Куликова. – Хабаровск : [б.и.], 1997. – С. 5–33.

6. Димухаметов Р. С. Деятельностное опосредование и педагогическая фасилитация как условие модернизации педагогического образования / Р. С. Димухаметов // Методика вузовского преподавания : межвузовский сборник / Челябинский государственный педагогический университет. – Челябинск, 2004. – С. 38–49.

References

1. Petrenko, V. M. & Lyapa, M. M. & Zhytnyk, V. Ye. ta in. (2014). *Povsyakdenna diyalnist komandrya pidrozdilu: navchyu posibnyk*. Sumskiy derzhavnyj universytet, Sumy.

2. Kolesnikov, V. O. & Mazurenko, V. O. & Petrenko, V. M. (2001). *Upravlinnya povsyakdennoyu diyalnistyu pidrozdiliv v myrnyj chas: pidruchnyk*. Wydawnictwo «Slobozhanshhyna», Sumy.

3. Zeer, E. F. (2006). *Psichologyya professyj: uchebnoe posobyе [dlya studentov]*. 4-e yz-danye, pererabotannoe, dopolnennoe. Moscow: Akademicheskij proekt. Fond «Myr» (in. Russ.).

4. Fedotova, E. L. (1998). *Pedagogycheskoe vzaymodejstvye kak faktor lychnostnogo samorazvytyya uchashhysya y uchytelya: dysertacyya doktora pedagogycheskyx nauk: 13.00.08*. Yrkutsk (in. Russ.).

5. Kulykova, L. N. (1997). *Problemy samorazvytyya lychnosti*. Хабаровск (in. Russ.).

6. Dymuxametov, R. S. (2004) *Deyatel'nostnoe oposredovanye y pedagogycheskaya fasylytacyya kak uslovye modernyzacyu pedagogycheskogo obrazovanyya*. Metodyka vuzovskogo prepodavanyya: mezhvuzovskij sbornyk. Chelyabynskij gosudarstvennyj pedagogycheskij unyversytet. Chelyabynsk (in. Russ.).

THEORETICAL BASES FOR FORMATION OF PEDAGOGICAL FACILITATION IN COMMANDERS OF MILITARY SUBSIDIES

O.S. Predytkevych

Abstract. *Introduction. At the current stage, the domestic education system requires the active introduction of innovative technologies that would contribute to the practice-oriented nature of the commanders of the military units of the Ukrainian Armed Forces. The main guideline in the military education should be the training of a competent military specialist capable of maintaining a high level of integrity and integrity of the state.*

Purpose. The purpose of the article is to substantiate the conditions for the formation of pedagogical facilitation of commanders of military units in the postgraduate education system.

Results. The conceptual provisions concerning formation of readiness of commanders of military units for pedagogical facilitation are formulated: professional formation of future officers-frontier guards takes place in the process of training of the person, mastering the profession and performing professional activity; the process of professional formation of military specialists is individually unique, unique, but it can highlight qualitative features and patterns; professional activity allows servicemen to realize themselves, gives them opportunities for self-actualization (self-realization); The individual trajectory of the professional life of an officer is determined by normative and non-normative events, accidental circumstances, as well as his irrational trains. Facilitation changes the role of commander of the military unit from the leader to a new type of leader, able to create a team to achieve a common goal.

Originality. The development of pedagogical facilitation is thoroughly analyzed: systematized approaches of scientists to the problem of continuous education of military specialists.

Conclusion. The specifics of the professional activity of the commander of the military unit, as a facilitator, is inextricably linked with the formation of empathy, facilitation, and reflectivity, which, in the presence of a focus on pedagogical activity, become professional-significant qualities. Using the leadership of pedagogical facilitation involves the existence of established guidelines that ensure the unconditional positive acceptance of the learner, empathy, sincere and open attitude towards him. The effectiveness of the pedagogical facilitation of military commanders is ensured by the awareness of the specifics and complexity of pedagogical communication, the formation of communicative, dialogic, humanistic, reflexive abilities that allow creating an atmosphere that stimulates the leadership in the acquisition of new knowledge, contributes to its

creative development and personal growth.

Keywords: *military unit commander, pedagogical facilitation, communication, personal growth, formation.*

УДК:377/378:347.378

**ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ПІДГОТОВКИ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ:
АНАЛІЗ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

П. С. ПРОХОРЧУК, аспірантка

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Анотація. *Стаття присвячена аналізу основних підходів фахової передвищої підготовки графічних дизайнерів, зокрема: науково-педагогічної, етичної, професійної та фахової літератури. Висвітлюються основні підходи в професійній освіті, аналізується важливість етичного аспекту в освіті, основні аспекти в професійній етиці, проблеми підготовки майбутніх графічних дизайнерів.*

Ключові слова: *фахова передвища освіта, етика в дизайні, професійна освіта, графічні дизайнери, професійно-етична культура.*

Постановка проблеми. Система професійної підготовки має важливе значення у сучасному соціальному та економічному житті суспільства і виступає однією з змістовних ланок усієї системи неперервної освіти, що потребує особливої уваги з боку держави.

На новому етапі розвитку освіти у зв'язку з прийняттям закону «Про освіту» було виділено новий складник освіти - фахову передвищу освіту. Система фахової передвищої освіти згідно з Законом передбачає здобуття кваліфікацій, що відповідають п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Законом «Про освіту» передбачено створення умов у тому числі, й для розвитку фахової передвищої мистецької освіти, що здобувається на основі початкової мистецької та базової середньої освіти з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти або на основі повної загальної середньої освіти та полягає в набутті здобувачем освіти професійних компетентностей за певною мистецькою спеціальністю[1].

Процес створення таких обставин відбувається в умовах складних економічних явищ, швидкої зміни орієнтирів, відродження національної культури. Тому фахова передвища освіта покликана формувати комплекс педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури, систему духовних цінностей людини. .

Необхідною умовою розвитку фахової перед вищої освіти є забезпечення відповідності її змісту потребам і викликам сучасного суспільства. Вона повинна відповідати на запити ринку праці у потребі кадрів для економіки і, поряд з цим, залишатися важливою ланкою системи освіти.

Особливого значення в наш час набуває фахова підготовка графічних дизайнерів. Це пов'язано з тим, що кваліфіковані спеціалісти здатні здійснювати на високому рівні свою фахову діяльність в умовах мінливих соціально-економічних тенденцій. Підготовка кваліфікованих фахівців з дизайну спрямована на забезпечення потреб виробництва і зростаючих естетичних запитів суспільства, а також соціально-економічних, соціокультурних, морально-естетичної та професійної культури.

Метою даного дослідження є аналіз науково-педагогічної, етичної, професійної та фахової підготовки молодших спеціалістів з графічного дизайну.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи науково-педагогічну літературу варто відмітити вчених, які зробили значний внесок у розвиток і становлення системи професійної освіти в умовах передвищої освіти, серед них такі вчені, як: Н. Абашкіна, С. Батишев, А. Беляєва, Р. Гуревич, Г. Єльнікова, М. Кадемія, О. Коваленко, П. Лузан, Н. Ничкало,